

УДК 81'42'276.45-057.87(73)

КОЛІРНА НОМІНАЦІЯ У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ СТУДЕНТІВ США

І.В. Рубцов (Харків)

Стаття присвячена аналізу сленгізмів з колірною номінацією та ролі, яку вони відіграють у формуванні мовної картини світу сучасної студентської молоді США. Розкривається значення кольоронімів у процесі семантичної деривації та створенні субстандартної колірної картини світу, визначаються концептосфери, у формуванні яких найважливішу роль відіграють кольороніми.

Ключові слова: мовна картина світу, колірна номінація, кольоронім, студентський сленг, сленгізм.

Рубцов И.В. Цветовая номинация в языковой картине мира студентов США. Стаття посвящена анализу сленгизмов с цветовой номинацией и роли, которую они играют в формировании языковой картины мира современной студенческой молодежи США. Раскрывается значение колоронимов в процессе семантической деривации и создании субстандартной цветовой картины мира, выделяются концептосферы, в формировании которых важную роль играют колоронимы.

Ключевые слова: языковая картина мира, цветовая номинация, колороним, студенческий сленг, сленгизм.

Rubtsov I.V. Colour naming in the formation of the US students' linguistic picture of the world. The article deals with the analysis of slang lexical units with the elements of colour naming and the role they play in the formation of the linguistic picture of the world of modern students' youth of the USA. The author emphasises the significance of colour naming units in the process of semantic derivation and the formation of substandard colour picture of the world. Besides, the conceptspheres in the formation of which colour naming units play significant role are singled out.

Key words: linguistic picture of the world, colour naming, students' slang, slang lexical unit.

Кольоропозначення – лексичні одиниці, що вербалізують чуттєві образи – являють собою одну з тематичних груп, що найчастіше розглядається вченими. Вивчення кольоролексем, або кольоронімів відбувається у різних напрямках: лінгвістичному (Т.Г. Корсунська 1963; В.О. Москович 1969; К.І. Масленікова 1973), психолінгвістичному (А.В. Міхеев 1983; Р.М. Фрумкіна 1984; А.П. Василевич 1987), історичному (Н.Б. Бахіліна 1975; Ю.В. Норманська 2005), лінгвокультурологічному (Е.А. Решетнікова 2001; Т.Ю. Светлічна 2003). На сучасному етапі актуальними є дослідження кольоронімів, що реалізуються у контексті когнітивної та антропологічної парадигм. Як зазначає С.Г. Воркачов “...вже з кінця минулого сторіччя у межах зміни наукової парадигми гуманітарного знання маятник починає рухатись у протилежну сто-

рону, і на місце домінуючої сцієнтистської, системно-структурної і статичної парадигми приходять парадигма антропоцентрична, функціональна, когнітивна і динамічна...” [1, с. 64].

Колористична лексика – одна з найважливіших складових картини світу, тому закономірно, що колірне членування світу відбувається в різних мовах та мовних підсистемах по-різному. “У порівняльних дослідженнях лексики, що позначає кольори, особлива увага приділяється визначенню ролі термінів кольорів у формуванні мовної картини світу, концептуалізації та місцю колірної лексики в процесі пізнання [7, с. 5]. У сучасному мовознавстві навіть виділено поняття лінгвістики кольору та колірної картини світу. На думку В.Г. Кульпіної лінгвістика кольору набуває все більш чітких обрисів, як особлива наукова парадигма, що має

об'єктом наукових досліджень “лексичні одиниці, що містять у своєму складі колірні семи, об'єкт, котрий відповідним чином конкретизує основний предмет лінгвістичних досліджень – мову та мислення, мову та суспільство” [2, с. 441].

Як відомо, у різних варіантах англійської мови є свої специфічні особливості у сфері лексики. Якщо різні національні культури, об'єднані однією мовою, ніколи не співпадають повністю, то ще більших відмінностей слід чекати від порівняння мовного стандарту зі сленговими номінаціями. Загальновизнано, що розходження між стандартним варіантом американської англійської і сленгом є незначними як у сфері граматики, так і фонетики, але найбільш суттєві відмінності можна виявити у складі лексики.

На нашу думку, значна відмінність повинна існувати також у сфері кольоронайменування. Актуальність обраної теми полягає в тому, що, не дивлячись на велику кількість наукових праць у сфері нестандартної лексики, недостатньо повним є висвітлення питань, пов'язаних з вивченням одиниць кольоронайменування у слензі в цілому і, студентському слензі зокрема.

Об'єктом дослідження є колірні картина світу сучасного американського студентства.

Предметом дослідження – лексико-семантичні способи втілення категорій кольору.

Матеріалом дослідження стали студентські сленгізми-кольороніми, отримані методом суцільної вибірки зі сленгових друкованих та Інтернет словників.

Теоретична значущість визначається внеском у подальший розвиток когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології, у розвиток комплексного підходу до дослідження лексико-семантичної системи мови, а також світосприйняття через мовні одиниці.

Практична цінність роботи полягає в можливості використання її результатів у курсах лексикології, у спецкурсах для студентів факультетів іноземних мови, при написанні дипломних та курсових робіт з англійської філології. Можливе також використання окремих результатів дослідження в курсах лінгвокраїнознавства та культурології.

Одним з аспектів, що характеризує картину світу будь-якого соціуму, і студентської молоді зокрема, є колір, бо людина сприймає оточуючий світ не монотонним, а кольоровим. Поняття про колір формується у людини в результаті її життєвого досвіду, численні колірні образи відкладаються у ментальній системі носія мови. Створювана інтелектом людини мовна картина світу включає як свій фрагмент складну колористичну побудову.

Мовна колористична система має комунікативну природу й підпорядковується комунікативним потребам мовного соціуму. Якщо наукова система понять про колір – це гносеологічна побудова, то мовна картина світу є національно-специфічною комунікативною інтерпретацією, з одного боку, реального видимого колірному простору, з іншого – його репрезентації в мисленні людини [6, с. 4].

Комунікативна природа й спрямованість мовного зображення колірному простору – це, перш за все, наслідок дії фактора людини в мові. З усього безперервного поля колірних відчуттів свідомість людини виділила одинадцять визначених за своєю якістю колірних зразків, котрі сформували каркас колірних уявлень людини про розмаїтість колірних ознак і закріпились як базові складові колірної номенклатури англійської мови. Вибір основних кольоронайменувань не є випадковим: усі вони – наслідок абстрагування колірних ознак від об'єктивних реалій, які виявляються суттєвими в житті та діяльності певного мовного колективу.

Кольоронімам в студентському слензі, як і в мовному стандарті притаманні такі риси, як активність функціонування в мові, семантичне багатство та здатність до створення нових експресивно-образних значень. Ця семантична група особливо перспективна з точки зору вираження оцінного спектру, відображення впливу культурологічних, соціально-символічних та інших умов на специфіку мовної концептуалізації.

Семантика кольорів у мовних одиницях може варіюватись. Вона характеризується різноманітними зсувами, що зумовлені як мовними, так і екстралінгвістичними чинниками. Окрім того вона підлягає різним трансформаціям – метонімічному

і метафоричному переосмисленню, впливові різних асоціативних зв'язків. Завдяки цьому відбувається збагачення змістової структури лексичних компонентів на позначення кольору за допомогою конотативних значень. Серед основних шляхів набуття нового змісту у термінів-кольороназв є його генерування за принципом символічного ланцюжка, в основі якого лежить порівняння за аналогією, набуття змісту ззовні, джерелом чого виступає позамова діяльність й індивідуально-авторські вживання кольоропозначень [5].

В стандартній англійській мові в основі багатьох образних висловів з компонентом кольору, що базуються на концептуальному перенесенні, лежить метонімія. У когнітивному розумінні метонімія виконує референційну функцію, тобто дозволяє одній сутності замінювати іншу. Метонімія дозволяє точніше сконцентруватись на певному аспекті того, що позначається. Так, у випадку метонімізації “частина – замість цілого”, існує велика кількість аспектів (частин), котрі можуть репрезентувати ціле. Вибір “частини”, тобто аспектизація суб'єкта, визначається мовцем [3, с. 62].

Як показало дослідження, у студентському слензі нашої вибірки всі кольороніми використовуються у вторинній номінації. По-перше, це зумовлено самою природою сленгу, по друге – багатою асоціативною аурою кольоронімів. Більш того, центральним когнітивним механізмом формування вторинних номінацій у студентському слензі слід вважати саме метонімію, тому що “реальні зв'язки, що існують між візуально сприйнятими ознаками, легше виявляються та вербалізуються” [8, с. 101]. Крім того, з когнітивної точки зору більш економно розглядати перенесення всередині одного домену. У образному перенесенні значень кольоронімів в основному задіяно метонімічне перенесення за типом “частина замість цілого” (ознака, що характеризується виділеністю, заміщує всю категорію). Воно проявляється у моделях різної складності, але найчастіше зустрічається у номінації людини або групи людей за виділеною ознакою.

red – дівчина з рудим волоссям;

blue – поліцейський (за кольором уніформи)

Метонімічне перенесення також відповідальне за формування сленгових лексем з інших сфер повсякденного життя студентів:

white – кокаїн; *brown* – героїн (колір речовини); *greenie* – алкоголь, пиво “hineken” (за кольором пляшки та етикетки)

У вищезазначених прикладах у якості виділеної ознаки виступає лише коліропозначення. Інколи студентською молоддю використовується кольоронім разом з предметом одягу, колір якого він описує:

black tie – формально вдягнена людина

white hat – гарний хлопець

Проведений аналіз дозволяє зробити певні висновки про семантичний потенціал кольоронімів у створенні студентського сленгу США. В якості таких одиниць можуть виступати як самі коліропозначення, так і похідні від них слова та фразеологізми.

Відомо, що колір має певне символічне значення. Крім того, “у сприйнятті кольору немало оцінних моментів і аксіологічність коліропозначення існує у етнолінгвістично відміченому просторі” [2, с. 8]. Особливо цікавим є вивчення того, в яких саме сферах життя американських студентів та для номінації яких реалій найбільш часто використовуються емоційно забарвлені лексеми-кольороніми в студентській лінгвокультурі США.

Найбільша кількість кольоронімів в студентському слензі представлена сферою “ЛЮДИНА”. Вона ж посідає перше місце і за кількістю кольорових характеристик – red, blue, brown, black, yellow, pink, white – сім кольорів. Сюди належать як лексеми, що позначають саму людину (*red* – рудоволоса дівчина; *redneck* – біла людина; *blue* – поліцейський; *brown noser* – підлиза; *black tie* – формально вдягнена людина; *yellow hammer* – нестерпна людина, *white hat* – гарний хлопець), так і сленгізми кольороніми зі значенням характеристик емоційного стану людини (*yellow, yellow-belly* – боягузливий; *red* – грубий, підлий; *browned* – роздратований; *shit yellow* – засмучений; *tickle pink* – задоволений).

Такий результат не дивний, оскільки вказує на антропоцентричний характер студентського

сленгу. Як зазначає Коні Ебл “Сленг з нетехнічними референтами має тенденцію бути прогнозованим у своїх значеннях, прагнучи до сфери міжособового спілкування” [9].

На другому місці за кількістю кольорових характеристик є сфера “СЕКСУАЛЬНОГО ЖИТТЯ” студентів. Вона забарвлена у такі кольори як *brown, grey, pink, black, yellow*:

brownie – проститутка, *get the green light* – згода на інтимні відносини, *BBC, BBB, pink canoe/palace* – чоловічі та жіночі статеві органи, *greyhound* – зустрічатись з білою людиною, *yellow fever* – схильність до інтимних зв'язків з представниками Азіатських національностей.

Третє місце посідає сфера “НАРКОТИКИ, АЛКОГОЛЬ”. Не дивлячись на те, що в цій групі зафіксована найбільша кількість сленгізмів кольоронімів, їх палітра не настільки розгалужена. У формуванні сленгізмів цієї групи задіяно лише п'ять кольорів: *red, brown, black, green, white*.

- *pink sticky* – марихуана; *white* – кокаїн; *brown* – героїн; *black* – героїн; *China white* – героїн; *red* – під дією наркотиків;

- *greenie* – алкоголь, пиво; *in the pink* – сп'янілий, *pinked* – сп'янілий, *brown bottle flu* – похмілля, *seeing pink elephants* – сп'янілий.

Той факт, що у студентському слензі існує значна кількість лексем з референтами зі сфери “НАРКОТИКИ, АЛКОГОЛЬ”, не обов'язково означає, що студенти активно приймають участь у таких антисоціальних практиках. Скоріше це свідчить про те, що обговорення таких тем є популярним завдяки значному впливу наркокультури на американське суспільство в цілому і бажанню студентів виділитись та протиставити себе домінуючій культурі.

Дуже мало зафіксовано лексем кольоронімів, що відображали б статус носіїв сленгу як учнівської молоді. Прикладом можуть бути лише три лексичні одиниці:

blue book – зошит в лінійку для написання творів;

brown bag – обід, що студент бере з дому та *brownie points* – позитивна репутація, завойована студентом.

Той факт, що в студентському слензі обмаль лексичних одиниць, пов'язаних з академічним життям не є дивним. Кольороніми, як і весь студентський сленг США відображає на рівні мови ті види діяльності, котрі є найбільш важливими для учнівської молоді. Як стверджує Коні Ебл, найбільш численну категорію студентських сленгізмів складають одиниці, що належать до сфери молодіжного спілкування, засобам проведення дозвілля, міжособовим відносинам [9], ось чому лексичні одиниці з академічними референтами не є частотними.

Треба зазначити, що певну роль у формуванні сленгізмів кольоронімів відіграє словотвір, а саме використання деяких суфіксів, котрі приймають участь у створенні нових значень, або надають лексичній одиниці неформальний, іронічний та зневажливий характер: *brownie, greenie, pinky*. Коло-роніми також приймають участь у формуванні сленгових фразеологічних одиниць, в яких найбільш яскрава та образно віддзеркалюються характерні риси світосприйняття студентів США. Наприклад:

to talk on a big white phone – блювати;
white knuckler – неприємна ситуація;
to bleed someone white – забрати чийсь гроші;
seeing pink elephants – сп'янілий;
red-hot mamma – сексуальна дівчина;
screwed, blued and tatoood – людина, з якою повели себе неналежним чином.

Як показало дослідження, колір є важливою, інформаційно та емоційно значущою характеристикою життєвого простору студентської молоді США. Таким його зображено й у мовній картині світу, про що свідчить значний семантичний та прагматичний потенціал сленгової колірної номенклатури. Саме інформативність та емоційність природних колірних стимулів визначає місце відповідних сленгових кольоронайменувань у мовній картині кольору студентської молоді.

Будь-яка інформація про колір, що зберігається в знакових формах або є наслідком емоційно-чуттєвого чи побутового досвіду взаємодії представника студентської молоді з кольором, може кодуватися мовними засобами, якщо вона стає кому-

нікативно релевантною у певній ситуації. Склад колірної номенклатури студентського сленгу в цілому й особливості семантики окремих кольорономів свідчать про переважно антропоцентричний характер мовного зображення колірною простою.

Дослідження виявило, що переважна більшість студентських сленгізмів кольоронімів має негативну конотацію, а їх референтами є негативні, з соціальної точки зору, реалії. Більшість із них передає презирливе або іронічне відношення мовців. Можна дійти висновку, що вживання кольоронімів у студентському слензі США зумовлено стратегією ефемізації, бажанням уникнути прямого найменування деяких явищ дійсності, таких як негативні якості, відношення людей, неприємні відчуття та стани.

Студентський сленг відрізняється від інших нестандартних мовних підсистем тим, що є надзвичайно мінливим. Пояснити це можна нескінченною динамікою самої соціальної групи студентства. Цей факт робить подальше дослідження кольоронімів у студентському слензі актуальним і відкриває перспективи для подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 64–72.

2. Кульпина В.Г. Лингвистика цвета: термины цвета в польском и русском языках / В.Г. Кульпина. – М. : Моск. лицей, 2001. – 470 с. 3. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон / [под ред. и с предисл. А. Н. Баранова]. – М. : УРСС, 2004. – 256 с. 4. Лукашенко Е.С. Основные тенденции развития значений цветолексем / Е.С. Лукашенко // Вестник Москов. гос. обл. ун-та. Сер. : Лингвистика. – 2010. – № 6. – С. 61–64. 5. Матковська Г.О. Семантико-прагматичні особливості вторинних термінів-кольорономів / Г.О. Матковська // Наука. Теорія і практика : міжнар. наук.-практ. конф., 2011 р. : тези доп. – Варшава, 2011. – С. 60–62. 6. Пастушенко Т.В. Колірна номінація як елемент вторинної мовної картини світу (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Т.В. Пастушенко. – К., 1998. – 16 с. 7. Светличная С.Ю. Сравнительные лингвокультурные характеристики цветообозначения и цветовосприятия в английском и русском языках : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / С.Ю. Светличная. – Пятигорск, 2003. – 17 с. 8. Соскина С.Н. Особенности восприятия прилагательных цветообозначения как способа отражения действительности / С.Н. Соскина, К.Р. Петкелите // Вестник рос. гос. ун-та им. И. Канта. Сер. : Филологические науки. – Калининград, 2008. – № 2. – С. 96–101. 9. Eble Connie C. Slang & Sociability: In-group Languages among College Students / Connie C. Eble. – Chapel Hill : University of North Carolina Press, 1996. – 228 p.